

Czym obserwować ptaki?

Piotr Kłosowski

To pytanie może sobie postawić każdy zaczynający swoją przygodę z ptakami. Chęć „podglądania” tych skrzydlatych stworzeń niesie za sobą konieczność uzbrojenia się w sprzęt optyczny. Podstawowym wyposażeniem ornitologa jest lornetka i to właśnie ona powinna być pierwszym zakupem osoby chcącej by piękny świat ptaków stał się nieco bliższy. To dzięki lornetce dostajemy możliwość obserwowania i rozpoznawania ptaków, które z reguły znajdują się za daleko na oglądanie ich gołym okiem. To dzięki lornetce doznamy nowych wrażeń z obserwowania pospolitych ptaków jak choćby wróbel, czy sroka. To dzięki podniesieniu lornetki do oczu dostaniemy możliwość rozpoznania przelatującego nad naszymi głowami ptaka. I wreszcie to lornetka jest znakiem rozpoznawczym wszystkich „ptakolubów” i nie raz stanie się powodem do zagajenia zupełnie obcej osoby spotkanej w lesie, nad rzeką czy jeziorem.

Na co zwrócić uwagę by zakup lornetki był dobrą inwestycją? Czym sugerować się przy wyborze swojej pierwszej lornetki? Właśnie na te pytanie postaramy się sobie teraz odpowiedzieć.

Cena

Trzeba wyraźnie zaznaczyć, że to cena jest jednym z najważniejszych czynników determinujących wybór lornetki. Z jednej strony im lornetka droższa tym, z reguły, lepsza. Z drugiej, czynnikiem ograniczającym nasze możliwości jest najczęściej właśnie zasobność portfela. Zatem pierwszym pytaniem, jakie musimy sobie postawić jest: ile mogę lub chcę przeznaczyć na zakup lornetki?

Jak na każdym rynku tak i na rynku lornetek istnieje podział na kilka półek cenowych. Celowo pominię tu kosztujące kilkanaście czy kilkadziesiąt złotych wynalazki sprzedawane na bazarach czy w hipermarketach. Ich zakup to wyrzucenie pieniędzy w błoto i zdecydowanie odradzam taki ruch.

Pierwszą półkę cenową, której możemy poświęcić uwagę stanowią lornetki kosztujące w granicach 200-500 zł. Takie lornetki produkuje wiele firm, np. Bresser, Optisan, Bushnell, Tasco czy polska firma - Delta Optical i można w ich ofercie znaleźć ciekawe modele nadające się dla początkującego miłośnika ptaków.

Gdy na lornetkę planujemy wydać między 500 a 1000 zł powinniśmy zwrócić uwagę na porropryzmatyczne modele, znanych chociażby z produkcji aparatów i optyki, japońskich firm Nikon, Pentax, Konica-Minolta czy Olympus. Lornetki te ze względu na swoją budowę są większe i cięższe niż wypierające je produkty z pryzmatem dachowym, ale oferują z reguły dobrej jakości optykę, ostry i jasny obraz. Świetnie nadają się zwłaszcza dla tych, którzy lubią „poczuć lornetkę w dłoni” a swoją przygodę z ornitologią zaczęli w czasach, gdy na bazarach królowały ciężkie i solidne porropryzmatyczne lornetki produkcji ZSRR. W tym samym przedziale cenowym znajdują się inne ciekawe modele lornetek – kompakty. Charakteryzują się bardzo niewielkimi rozmiarami i wagą. Powinni na nie zwrócić uwagę ci, którzy wyruszają w teren np. na rowerze lub szukają lornetki dla dziecka. Przykładowe rozmiary i parametry lornetek porro i dachopryzmatycznych przedstawione są w tabeli.

W kolejnym przedziale cenowym (ok. 1000-2000 zł) znajdują się dachopryzmatyczne lornetki wymienionych wyżej czterech firm japońskich. Spośród nich największym wyborem pochwalić się mogą Nikon i Pentax. W tej samej klasie cenowej swoje produkty oferuje również znana japońska firma Kowa słynąca z produkcji optyki właśnie dla przyrodników, polska firma Ecotone, której lornetki produkowane są w Japonii oraz angielski Opticron.

Do ostatniej, jednocześnie najdroższej i zdecydowanie najlepszej ligi należą lornetki europejskich producentów. Firmy takie jak: Leica, Zeiss i Swarovski każą sobie słono płacić (od 4000 do nawet 8000zł), ale w zamian oferują najlepszej jakości optykę, idealne wykonanie oraz pewność, że używa się jednej z najlepszych lornetek na świecie. W dolnej granicy wyżej wymienionego przedziału swój sprzęt oferują także inne, mniej

znane firmy ze starego kontynentu: Steiner, Optolyth, Minox. Ich produkty odbiegają nieznacznie jakością od tych prezentowanych przez trio Leica, Zeiss, Swarovski.

Lornetkę można zatem kupić już za kwotę 200 zł, ale istnieją modele kosztujące nawet 8000 zł. Każdą z nich da się ptaki oglądać. Ale tak jak w przypadku innych produktów nie da się nie zauważyć prawidłowości. Im więcej wydamy na lornetkę tym lepsza jakość oferowanego obrazu i wykonania, a co za tym idzie większa przyjemność z korzystania, czyli obserwowania ptaków. Na pytanie: ile przeznaczyć na zakup lornetki, każdy musi odpowiedzieć sobie sam...

Parametry

Lornetki opisywane są przez 2 główne parametry: powiększenie, jakie dają i średnicę obiektywu. Zapis 10x50 oznacza powiększenie dziesięciokrotne i średnicę obiektywu 50mm. „Ptasiarze” najczęściej używają lornetek o powiększeniu 8x lub 10x i średnicy obiektywu 40, 42 i 50mm. Lornetki o większym niż 10x powiększeniu niespecjalnie nadają się do obserwacji w terenie, ponieważ trudno jest utrzymać je tak, by nie powodować nieprzyjemnych drgań obrazu. Jeśli zaś chodzi o średnicę obiektywu to im jest ona większa, tym jaśniejszy obraz. Lornetki o średnicy 40-50mm dają z reguły bardzo jasny obraz i nadają się do obserwacji nawet w słabym oświetleniu i o zmierzchu. Jednak duża jasność (średnica obiektywu) ma swoje następstwa, gdyż lornetki o obiektywach 50mm i większych nierzadko ważą powyżej kilograma, a to może być cechą dyskwalifikującą. Z własnego doświadczenia wiem, że lornetka o masie ok. 800g i większej może po dłuższym użytkowaniu ciążyć na szyi i stać się przyczyną zmęczenia.

Pole widzenia

Choć ten parametr zależy od powiększenia i średnicy obiektywu uznałem, że warto go wyodrębnić i napisać o nim osobno. Otóż pole widzenia znacząco wpływa na komfort użytkowania lornetki. Im jest ono większe tym łatwiej jest zlokalizować nawet szybko przemieszczający się obiekt. Największym polem widzenia charakteryzują się lornetki o parametrach od 8x32 do 8x40 – ok. 140 metrów na 1000m. Najsłabsze wyniki w tej kategorii to nawet 50 metrów na 1000m (w lornetkach 16x50). Jak widać im większe powiększenie tym mniejsze pole widzenia i zdecydowanie warto o tej zależności pamiętać.

Inne cechy

Warto też zwrócić uwagę na inne parametry naszej potencjalnej lornetki. Minimalna odległość ostrzenia jest ważna, kiedy prowadzimy obserwacje w lesie czy w innym miejscu gdzie ptaki znajdują się blisko obserwatora (np. zimą przy karmniku). Najlepsze lornetki „ostrzą” już z odległości 2-3 metrów.

Wodoodporność, czy odporność na takie czynniki pogodowe jak mgła, deszcz czy śnieg odgrywają również znaczącą rolę i nie można ich niedoceniać. Podczas obserwacji nad akwenami może się zdarzyć, że upuścimy nasz sprzęt do wody. Najlepszym z wymienionych tu lornetek taka przygoda nie powinna zaszkodzić gdyż do głębokości 5m producenci gwarantują wodoodporność. Z kolei znakomita większość obecnie produkowanych lornetek ma uszczelnioną obudowę i jest wypełniona azotem, co zapobiega zaparowywaniu wnętrza. Warto sprawdzić czy kupowana przez nas lornetka ma takie właśnie właściwości.

Jak dbać o lornetkę?

Gdy już wydamy pieniądze na wymarzoną lornetkę warto obchodzić się z nią tak by posłużyła nam jak najdłużej. Po pierwsze i najważniejsze: lornetki, jak każdy sprzęt optyczny, są bardzo wrażliwe na wstrząsy. Nawet upadek z niewielkiej wysokości na twarde podłoże potrafi lornetce mocno zaszkodzić. Zatem nośmy ją zawsze zawieszoną na szyi. Gdy zaś użyjemy naszego sprzętu (nawet na chwilę) koledze poprośmy go by

zrobił to samo. W ten sposób unikniemy upadków sprzętu, które często kończą się drogą naprawą u optyka. Jednak nawet ostrożne obchodzenie się z lornetką nie uchroni nas przed zabrudzeniami soczewek. Co wtedy? Do usuwania drobinek stałych, np. kurzu, pisaku polecam pędzelki z miękkiego włosia. Przy ich pomocy „wymieciemy” wszelkie drobne zanieczyszczenia. Tłuste zabrudzenia i plamy z powodzeniem usuniemy przecierając szkła ściereczką z mikrofibry. W przypadku uporczywych plam polecam użycie alkoholu izopropylowego – ten można kupić np. na aukcji internetowej lub w sklepie z podzespołami elektronicznymi.

Lornetka to za mało?

Kiedy już nabierzemy doświadczenia w prowadzeniu obserwacji ptaków, a parki i pobliskie lasy oraz łąki zastąpimy dalszymi okolicami, dużymi akwenami, wyjazdami nad morze okaże się, iż lornetka już nie wystarczy. W takiej sytuacji miłośnikowi ptaków z odsieczą przychodzą lunety obserwacyjne. Podczas gdy omawiane przeze mnie lornetki oferują powiększenia rzędu 8-10 razy, lunety posłużą nam powiększeniem nawet 60x! Obserwowanie ptaków przez takie lunety to niesamowite przeżycie i potwierdzi to każdy, kto choć raz miał przyjemność takie obserwacje prowadzić. Producenci oferują najróżniejsze modele, przy czym najbardziej uniwersalne zestawy to lunety z obiektywem o średnicy ok. 80mm i okularem zoom o powiększeniu 20-60x. Najlepszymi w tej klasie lunetami są modele znanych już producentów europejskich: Leica APO-Televid 77, Swarovski ATS 80 HD i Zeiss Diascope 85 FL kosztujące około 8 tysięcy złotych. Niewiele gorsze pod względem jakości oferowanego obrazu są produkty takich firm jak Pentax, Nikon, Kowa, Optolyth, Opticron czy Ecotone (od około 2 tysięcy do nawet 8 tysięcy złotych). Lunety tych producentów zapewniają dobre lub zadowalające efekty podczas oglądania ptaków z 60 krotnym powiększeniem. Tańsze modele mniej znanych producentów satysfakcjonujący obraz dają co najwyżej do powiększenia 40x. Dlatego też decydując się na zakup tańszej lunety warto rozważyć opcję z okularem o stałym powiększeniu ok. 30x.

Lunety większości producentów są oferowane w dwóch wersjach – z okularem zamocowanym pod kątem 45 stopni w stosunku do osi lunety i znajdującym się w linii prostej z osią lunety. Popularniejsze wśród ornitologów są te pierwsze, ze względu na większy komfort prowadzenia obserwacji. Choć nie brakuje zwolenników modeli „prostych”, które dobrze sprawdzają się podczas obserwacji z pozycji siedzącej, np. z samochodu. Niezbędnym wyposażeniem „ptasiarza” – właściciela lunety jest statyw z głowicą. Statyw powinien być jak najbardziej solidny i charakteryzować się dużym maksymalnym obciążeniem, by utrzymać ważącą ok. 1,5 kg lunetę. Ważną cechą jest również maksymalna wysokość statywu. Powinna być ona jak największa, tak by z lunety mogły korzystać osoby nawet znacznie różniące się wzrostem. Jeśli zaś chodzi o głowice, to do lunet znakomicie nadają się głowice wideo, pozwalają bowiem na płynne prowadzenie lunety przy pomocy jednej ręki. Zestaw składający się z lunety, statywu i głowicy może ważyć nawet 4 kg i być pewnym utrudnieniem w terenie, jednak widoki, jakie obserwator przeżyje dzięki lunecie w całości rekompensują tę niedogodność. Z posiadania lunety wynikają dodatkowe korzyści. Otóż po podłączeniu do niej aparatu cyfrowego (przy pomocy odpowiednich adapterów oferowanych przez większość producentów) otrzymujemy świetny zestaw do fotografii przyrodniczej oferujący bardzo duże powiększenia, odpowiadające obiektywom o ogniskowej ok. 1000mm! Technika to nosi dźwięczną nazwę *digiscoping* i staje się coraz popularniejsza na całym Świecie.

Kompromisy

Truizmem jest, iż nie każdy może sobie pozwolić na lunetę, czy lornetkę z najwyższej półki. Większość przy wyborze będzie musiała wypracować kompromis pomiędzy ceną a jakością. Do tego pozostaje zdecydowanie o tym, co jest dla nas ważniejsze: powiększenie, czy pole widzenia? Jasność (duża średnica obiektywu) czy niewielki ciężar

(mniejsza średnicach obiektywu)? Przy wyborze lornetki warto pomyśleć, czy w najbliższej przyszłości będzie nas stać na lunetę. Jeśli tak – warto kupić lornetkę o mniejszym powiększeniu (8x), ale większej jasności i polu widzenia. Jeśli nie – wybierzmy lornetkę o powiększeniu 10x by częściowo, choć zrekompensować brak dużych powiększeń, jakie oferuje luneta.

Tabela porównawcza
(początek 2006 roku)

Producent	Model	Powiększenie	Średnica obiektywu	Liniowe pole widzenia w odległości 1000m	Waga	Długość	szerokość	Budowa	Cena (w przybliżeniu)
Delta Optical	Forest 10x42	10x	42mm	87m	670g	155mm	127mm	Dachoprismatyczna	440zł
Olympus	8x25 WP I	8x	25mm	96m	350g	111mm	115mm	Dachoprismatyczna	700zł
Pentax	10x50 PCF WP II	10x	50mm	87m	1030g	183mm	178mm	Porroprismatyczna	800zł
Nikon	Action EX 8x40	8x	40mm	143m	855g	138mm	187mm	Porroprismatyczna	800zł
Ecotone	AD-7 10x42	10x	42mm	105m	760g	143mm	127mm	Dachoprismatyczna	1350zł
Leica	Ultravid 10x42 BR	10x	42mm	110m	765g	147mm	121mm	Dachoprismatyczna	6000zł